

Toni Malminen – Sakari Wuolijoki (toim.)

Oikeus,
kirjastot ja
kulttuuri

Tilausosoite

Suomalainen Lakimiesyhdistys

Kasarmikatu 23 A 17

00130 Helsinki

www.lakimiesyhdistys.fi

© Suomalainen Lakimiesyhdistys, kirjoittajat sekä kuvaajat ja kuvaoikeuksien haltijat

Kannen taideteos Outi Leinonen: *Opus*, keramiikkaa, 1998

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen omistuksessa, julkaistu taiteilijan luvalla

Kuva: Jani Laukkanen

Kannen suunnittelu: Elina Malmi

Taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISSN-L 0356-7222

ISSN 0356-7222

IBSN 978-951-855-379-6

Oy Nord Print Ab, Helsinki 2019

Sakari Melander

Oikeuskirjallisuudesta ja sen käyttämisestä rikosoikeustutkijan kirjahyllyn näkökulmasta

1. Aluksi

”Kirjastot ovat oikeustieteilijälle kuin laboratorio kemistille tai fyysikolle”. Näin on todennut Harvardin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan professorina ja dekaanina toiminut Christopher Columbus Langdell¹, joka tunnetaan muun muassa oikeustapauksiin perustuvan opetusmenetelmän (Case Method) kehittäjänä.² Vaikka menetelmän tarkoituksena oli korvata luentojen ja kommentaarikirjallisuuden käyttöä oikeustapauspohjaisella opetuksella, Langdellin oikeustieteellisistä kirjastoista toteama toimii hyvänä johdatuksena oikeustieteellisen kirjallisuuden ja kirjakokoelmien merkitystä ja asemaa tarkastelevaan teokseen laadittavalle kirjoitukselle. Oikeustieteen tutkija on siinä erinomaisessa asemassa, että hänen laboratorionsa on usein hänen oma työhuoneensa ja hänen oikeuskirjallisuuskokoelmansa on hänen keskeinen työvälineistönsä.

Oikeuskirjallisuuden merkitys oikeustieteessä, oikeustieteen opinnoissa, oikeustieteellisessä tutkimuksessa, oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa sekä mitä erinäisempien oikeudellista asiantuntijuutta vaativien tehtävien toteuttamisessa on huomattava. Perinteisissä oikeuslähdeopillisissa esityksissä oikeuskirjallisuus on sijoitettu sallittujen oikeuslähteiden kategoriaan.³ Sinänsä voitaneen väittää, että tämänkaltainen näkemys oikeuskirjallisuudesta on taipuvainen asettamaan oikeuskirjallisuuden merkityksen sen tosiasiallista painoarvoa vähäisempään asemaan, koska oikeuskirjallisuutta ja oikeuskirjallisuudessa esitettyjä kannanottoja tosiasiallisesti hyödynnetään varsin laajasti eri oikeudellisissa tehtävissä, vaikka siihen ei välttämättä nimenomaisesti viitata. Lisäksi on huomattava, että oikeuskirjallisuuden

---

¹ Ks. The Centennial History of the Harvard Law School 1817–1917. The Harvard Law School Association 1918, s. 97.

² Ks. esim. William Schofield, Christopher Columbus Langdell. The American Law Register 1907, s. 273–296, 273.

³ Esim. Aulis Aarnio, Laintulkinnan teoria. Yleisen oikeustieteen oppikirja. Werner Söderström Osakeyhtiö 1988, s. 221 ja 237–239. Vallitsevana näkemysnä tällä hetkellä voidaan tosin pitää staattisen oikeuslähteiden velvoittavuuden tasoon perustuvan oikeuslähdeopillisen mallin vanhentuneisuutta. Ks. tästä esim. Juha Karhu, Perusoikeudet ja oikeuslähdeoppi. Lakimies 5/2003, s. 789–807.

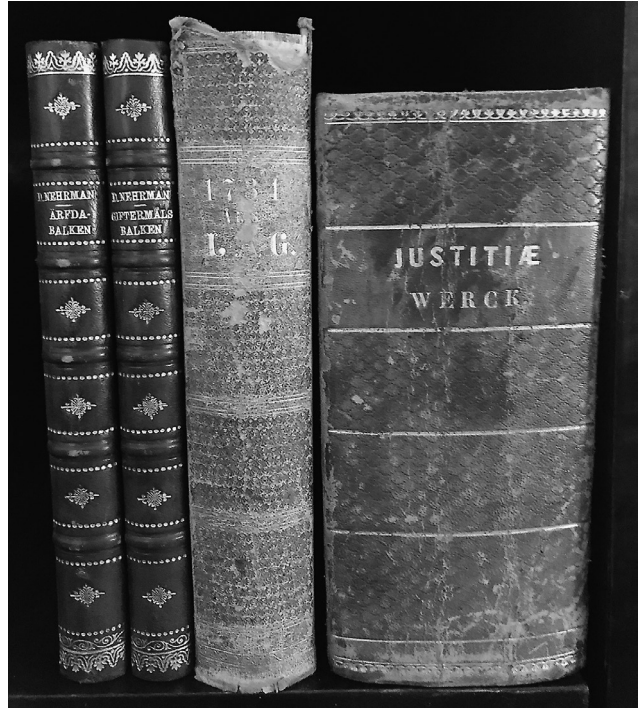
asema oikeuslähteenä on siitä erityinen, että oikeustiede tieteellisen luonteensa vuoksi kehittyy usein syvällisempään analyysiin, systematisointiin ja argumentaatioon kuin mitä esimerkiksi lainsäädännössä, lainvalmisteluaineistossa ja tuomioistuinratkaisuisa voidaan toteuttaa, mikä vaikuttaa oikeustieteen ja oikeuskirjallisuuden asemaan oikeuslähteenä. Oikeustiede oikeudellisena käytäntönä toimii myös oikeuden sisäisestä näkökulmasta käsin ja Kaarlo Tuorin ilmaisemin tavoin osallistuu oikeusjärjestyksen sisällöstä käytävään keskusteluun, arvioi muiden keskusteluun osallistuvien esittämien näkemysten pätevyyttä sekä esittää perusteltuja kannanottoja, jotka tulevat osaksi oikeudellista diskurssia. Oikeuslähteoppi – riippumatta siitä, minkälaiseksi oikeuskirjallisuudessa esitettyjen kannanottojen velvoittavuuden aste oikeuslähteoppia koskevassa rakennelmassa määritellään, jos tällaista velvoittavuuden astetta lainkaan pyritään määrittämään – antaa näin oikeustieteelle ja oikeustieteelliselle oikeuskirjallisuudelle osanottajan aseman oikeudellisessa diskurssissa.⁴

Tämän kirjoituksen tarkoitus on monitahoinen. Ensinnäkin tarkoituksena on arvioida oikeuskirjallisuuden merkitystä oikeudellisen ajattelun kehittymisen kannalta. Oikeudellisen ajattelun kehittyminen on – tai sen tulisi olla – oikeustieteellisen koulutuksen keskeinen tavoite ja erityyppisellä oikeuskirjallisuudella sekä mahdollisimman laajalla perehtymisellä siihen on – tässä kirjoituksessa esitetyn käsityksen mukaan – keskeisin merkitys oikeudellisen ajattelun ja argumentaation kehitymisessä. Toiseksi tavoitteena on lähinnä omakohtaisiin kokemuksiin perustuen tarkastella oikeustieteellisen tutkimuksen tekemistä ja laaja-alaisen tutkimuskirjahyllyn ja tiedeyhteisön toteuttaman kirjallisuuden jakamistalouden merkitystä suhteessa syvällisen oikeustieteellisen tutkimuksen toteuttamiseen. Tässä suhteessa pyrin lyhyesti valottamaan avoimuuden, tiedon jakamisen ja yhteisöllisyyden merkitystä oikeustieteellisessä tutkimustoiminnassa. Kolmanneksi pyrin kuvaamaan oman kirjahyllyn sisältöä ja sen kehittymistä, mihin ovat vaikuttaneet ennen muuta tieteellisen tuotannon kohdentuminen, yleinen tieteellinen uteliaisuus ja sukutaustani. En pyri luomaan kirjahyllyn sisällöstä kattavaa kuvaa, vaan nostan sieltä lähinnä esille joitakin esimerkkejä, jotka pikemmin kuvastavat kirjahyllyn muotoutumista samoin kuin sen laajuutta.

2. Oikeuskirjallisuuden merkittävydestä oikeudellisen ajattelun kehittymisen kannalta

Oikeustieteelliset kirjallisuuslähteet ovat erityyppisiä. Useimmat juristit ovat saaneet ensimmäisen kosketuksensa oikeuskirjallisuuteen oikeustieteellisen tiedekunnan pääsykokekirjojen kautta. Aineopintovaiheessa perehdytään laajasti eri oikeudenalojen oppikirjoihin ja yleisesityksiin, jotka sinänsä saattavat olla myös niin sanottuja tutkimuksellisia yleisesi-

⁴ Kaarlo Tuori, *Oikeuden ratio ja voluntas*. WSOYpro 2007, s. 25–26.

Joitakin kirjakokoelmani vanhimpia teoksia.

tyksiä, joissa tarkastelu on muutakin kuin yksinomaan esimerkiksi tietyn alan lainsäädäntöä, oikeusperiaatteita ja yleisiä oppeja kuvailevaa. Valinnaisten opintojen ja ennen muuta syventävien opintojen aikana tarkoituksenmukaista ja suotavaa olisi sen sijaan jo perehtyä laajemmin aidosti tutkimukselliseen oikeustieteelliseen kirjallisuuteen, kuten oikeustieteellisiin väitöstutkimuksiin.

Pääsykoekirjat sisältävät usein melko pintapuolista tietoa tietyn oikeudenalan ydinsisällöstä. Kirjat on suunniteltu nimenomaan teoksiksi, jotka ovat lukijansa lukemat ensimmäiset oikeuskirjallisuuteen kuuluvat teokset. Pääsykoekirjat eivät näin merkittävästi kontribuoi oikeudellisen ajattelun ja argumentaation kehittämiseen vaan tarjoavat pikemmin näköalan oikeustieteeseen, jota kautta lukija kykenee arvioimaan omaa motivaatiotaan oikeustieteen opintoihin. Oppikirjat ja yleisesitykset toimivat tuottaen lukijoilleen analyttisen kehikon pintatason lainsäädännön ympärille ja auttavat hahmottamaan lainsäädännön taustalla vallitsevia syvemmän tason tavoitteita, systematiikkaa ja sitoumuksia ja luovat näin vankan pohjan oikeudellisen ajattelun kehittämiseksi. Aidosti tutkimuksellinen oikeudellinen kirjallisuus taas parhaiten tukee oikeudellisen ajattelun ja argumentaation syvällistä kehittymistä, kun tällaiseen oikeuskirjallisuuteen perehtyminen mahdollistaa tiettyä oikeudellista kysymystä koskevan syvällisemmän analyysin hahmottamisen.

Oikeuskirjallisuus toimii merkittävässä asemassa oikeudellisen ajattelun kehittämisessä myös siinä, että se tarjoaa malleja erilaisen ja erisuuntaisen oikeudellisen argumentaation esittämiseen. Oikeudellisella argumentaatiolla viitataan usein tiettyihin tapoihin toteuttaa oikeusnormien tulkintaa taikka erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen tai oikeusperiaatteiden välistä punnintaa.⁵ Hieman teoreettisemmin ja syvällisemmin oikeudellista argumentaatiota voidaan pitää oikeusjärjestyksen erityisenä toimintalogiikkana, joka määrittää sen toiminnan reunaehdot sekä määrittää argumentaation oikeudelliseksi tekevien järjestelmän sallimien argumentaatiolähteiden – oikeuslähteiden – kautta järjestelmän luonteen nimenomaan oikeudelliseksi.⁶ Tämä myös tarkoittaa, että millaista tahansa argumentaatiota ei voida oikeudelliseksi argumentaatioksi lukea. Olennaista siis on, että oikeudellisessa argumentaatiossa käytetään oikeudellisia lähteitä tavalla, joka perustelee näihin lähteisiin sidotun argumentaation oikeudellisuuden. Useimmiten tämä toteutetaan lähdeviitteitä käyttäen, jolloin oikeustieteellisessä kirjoituksessa on kysymys eräänlaisesta oikeudellisten tekstien kudelmasta.⁷

Kuten edellä jo viitattiin, oikeuskirjallisuuden merkitys oikeudellisen ajattelun kehittämisessä on huomattava. Kun oikeustieteen opiskelija alkaa perehtyä oikeuskirjallisuuteen – luonnollisesti luentojen ja muun opetuksen ohella – erityyppisen oikeuskirjallisuuden lukeminen havainnollistaa erilaisia oikeustieteellisen tekstin kirjoittamisen tapoja sekä erilaisia tapoja toteuttaa oikeudellista argumentaatiota. Hyvin kirjoitetussa oikeuskirjallisuudessa on sitouduttu oikeustieteen tekemisen sääntöihin ja siinä on esimerkiksi käytetty relevantteja oikeuslähteitä laaja-alaisesti niiden kautta oikeudellista argumentaatiota rakentaen ja vaihtoehtoisia tulkinta- tai punnintamalleja oikeudellisesti arvioiden. Tämänkaltaiseen oikeuskirjallisuuteen mahdollisimman laajasti perehtymällä oikeustieteen opiskelija vähitellen oppii oikeudellisen ajattelun pelisääntöjä ja oikeudellisen argumentaation taitoja.

Oikeudellisen ajattelun ja oikeudellisen argumentaation oppimisessa avainsanana on oikeudellisen argumentaation sääntöjen ja käytänteiden ymmärtäminen – samoin kuin oikeudellisen kielenkäytön täsmällisyydelle asetettavan vaatimuksen ja oikeudellisten käsitteiden erityisen merkityssisällön ymmärtäminen. Edellä on kuvattu oikeudellista argumentaatiota oikeuden erityisenä toimintalogiikkana, joka määrittää järjestelmän toiminnan reunaehdot sekä määrittää argumentaation oikeudelliseksi tekevien järjestelmän sallimien argumentaatiolähteiden kautta järjestelmän luonteen nimenomaan oikeudelliseksi. Tämänkaltaisessa järjestelmässä hyväksyty argumentaatio ei ole luonteeltaan samankaltaista

⁵ Ks. esim. Mika Huovila, Oikeuslähteoppi ja oikeudellinen argumentaatio tuomion perusteluissa. Teoksessa Mika Huovila – Raimo Lahti – Timo Ojala (toim.), Rikostuomion perusteleväminen. Helsingin hovioikeus 2005, s. 13–99, 47–56.

⁶ Niklas Luhmann, Legal Argumentation: An Analysis of its Form. 58 *Modern Law Review* (1995), s. 285–298, 287.

⁷ Ks. myös Kimmo Nuotio, Oikeustiede ja viittaamisen etiikka, *Niin & Näin* 2/2005, s. 115–123, 118, joka kuvaa tieteellistä kirjoitusta eräänlaiseksi kollaasiksi.

kuin muunkaltainen aikaisemmin omaksuttu ja opittu argumentaatio. Oikeudellisessa argumentaatioissa kaikki argumentit eivät ole hyväksyttäviä, koska niitä ei voi perustella oikeuslähteisiin viittaamalla. Oikeudellisessa argumentaatioissa ei myöskään usein ole niin sanottua yhtä oikeaa vastausta, vaan kysymys saattaa olla useiden oikeudellisten argumenttien erisuuntaisista vaikutuksista. Tämä tekee oikeudellisen argumentaation opettamisen vaikeaksi.⁸

Oikeudellinen argumentaatio on pikemmin kehittyvä taito kuin kerralla opittava ominaisuus. Erityyppiset oikeudelliset tekstit harjaannuttavat tämän taidon kehittämisessä eri tavoin, mikä perustelee mahdollisimman laajaa perehtymistä erilaiseen oikeuskirjallisuuteen. Oikeudellisissa yleisesityksissä ja oppikirjoissa toteutetaan usein tietyn oikeudenalan ydinkysymyksiä tulkitsevaa ja systematisoivaa oikeudellista argumentaatiota, jossa lainsäädännön pintatason taustalla vaikuttavia syvempiä rakenteita ja systematisointeja pyritään välittämään lainsäädännön pintatason tulkintoihin.⁹ Yleisesityksiin ja oppikirjoihin tutustuminen auttaa näin muun ohessa hahmottamaan lainsäädännön taustalla vaikuttavaa systematiikkaa ja syvempiä tavoitteita ja suhteuttamaan tulkintasuosituksia tähän systematiikkaan sekä lainsäädännön taustalla oleviin tavoitteisiin. Oikeudellisissa aikakauskirjoissa julkaistavat referee-artikkelit sen sijaan tarkastelevat usein täsmällisesti ja rajatusti määriteltyä tutkimuskysymystä joko syvällisen lainopillisen eri tulkintavaihtoehtoja valottavan analyysin taikka teoreettisemmän viitekehityksen kautta. Artikkeleihin perehtyminen edesauttaa tiettyyn rajattuun kysymykseen keskittyvän laaja-alaisen eri näkökulmia valottavan oikeudellisen argumentaation kehittymistä. Oikeustieteellisiin artikkeleihin perehtyminen auttaa myös hahmottamaan suhteellisen suppean oikeudellisen ongelman monimuotoista tarkastelua. Monografiamuotoiset oikeustieteelliset tutkimukset sen sijaan usein ovat tiettyä tutkimusongelmaa laaja-alaisesti syväluotaavia esityksiä, joihin perehtymisellä on keskeinen merkitys tutkimuksellisen oikeudellisen argumentaation kehittymisen kannalta.

Tutkimuksellisiin oikeustieteellisiin esityksiin tutustumisen tärkeys oikeudellisen ajattelun ja argumentaation kehityksessä on tunnistettu jo varhaisemmissa oikeustieteellisen tutkimuksen laatimista koskevissa oppaissa. Antti Tulenheimon laatimassa ja Tauno Ellilän päivittämässä oikeustieteellisen tutkielman laatimista koskevassa oppaassa todetaankin muun muassa seuraavaa: ”Toisena edellytyksenä tieteellisen tutkielman laatimiseen on, että kirjoittaja on jo oppinut ymmärtämään, mitä sellaiselta kirjoitelmalta vaaditaan. Mutta sen käsittäminen voi herätä vain siten, että tarkataan sopivia malleja. Siksi ei kenenkään pitäisi ryhtyä laatimaan tutkielmaa, ennen kuin on tutkinut jotakin laajanpuoleista, kaikin puolin hyväksi tunnustettua tieteellistä teosta.”¹⁰

⁸ Ks. esim. Chloë J. Wallace, *The pedagogy of legal reasoning: democracy, discourse and community*. 52 *The Law Teacher* (2019), s. 260–271, 261–262.

⁹ Nuotio 2005, s. 117.

¹⁰ Antti Tulenheimo – Tauno Ellilä, *Oikeustieteellisen tutkielman laatiminen*. 3. uud. p. Helsinki 1968, s. 25.

Kaikissa edellä mainituissa oikeuskirjallisuuden muodoissa, jotka eivät millään muotoa ole tyhjentävä analyysi oikeuskirjallisuuden muodoista, havainnollistuu se, miten oikeudellista argumentaatiota toteutetaan ja minkälaisia lähteitä oikeudellisessa argumentaatiossa voidaan käyttää ja millä tavalla. Laaja-alainen perehtyminen oikeuskirjallisuuteen samoin kuin monipuolinen oikeudellinen kirjahylly toimivat näin avaimena syvälliseen oikeudelliseen ajatteluun ja argumentaatioon. Jatkuva perehtyminen oikeuskirjallisuuteen on myös jokaisen juristin ammatillisen osaamisen ylläpitämisen ja kehittämisen edellytys. Jokaisen juristin olisi syytä suhtautua kirjahyllyynsä sitä jatkuvasti ikään kuin epätäydellisenä pitäen ja pyrkiä jatkuvasti sen täydentämiseen ja laaja-alastamiseen.

3. Jaetut kirjahyllyt ja tutkimuksen yhteisöllisyys

Talouselämässä erilaiset alustoihin ja jakamiseen pohjautuvat mallit ovat viime vuosikymmenten aikana merkittävästi kehittyneet ja muuttaneet myös kilpailua ja markkina-asemia.¹¹ Usein puhutaan alustataloudesta tai jakamistaloudesta. Selvää myös on, että tällä muutoksella on ollut vaikutuksensa kuluttajan asemaan. Alustataloudessa logiikkana on, että eri osapuolet, kuten myyjät ja ostajat, liittyvät tietyn alustan käyttäjiksi ja alustalla käyttäjät saavat jotakin sellaista, mikä mahdollistaa käyttäjryhmien välisen kanssakäymisen ja transaktiot.¹² Vaikka alustan tarjoaja alustataloudessa pyrkii taloudelliseen hyötyyn, alustatalouden yhtenä tarkoituksena on myös tarjota joustavasti ja helposti toimiva kanava kysynnän ja tarjonnan kohtaamiselle. Alustatalous voidaan tietyllä tavalla ymmärtää myös aiempaa yhteisöllisemmäksi tavaksi palveluiden tarjoamiseen ja hankkimiseen. Yhteisöllisyys on tärkeää myös oikeustieteellisessä tutkimuksessa ja oikeuskirjallisuus on merkittävä keino tutkimustoiminnan yhteisöllisyyden turvaamiseksi. Tässä en tarkoita oikeuskirjallisuuden kautta toteutuvaa oikeustieteen kehittymistä oikeusyhteisön toteuttaman keskustelun seurauksena, vaan tutkijoiden toteuttamaa tiedon yhteisöllistä jakamista tutkimuksen edistämiseksi ja toteuttamiseksi.

Tieteellinen tutkimus – oikeustieteellinen tutkimus mukaan luettuna – perustuu oikeudellisen ja muun tiedon jakamiseen ja tätä tietoa koskevaan analyttiseen ja kriittiseen keskusteluun. Tiedon avoimuus on keskeinen osa tieteellistä toimintaa ja oikeastaan edellytys sille, että tieteelliseen diskurssiin osallistuvat voivat aidosti toteuttaa kaikki näkökohdat huomioon ottavaa argumentaatiota. Tieteellinen tutkimus on tavallaan jo huomattavan pitkään edustanut eräänlaista jakamistalouden kaltaista sovellutusta, jossa koko toiminnan lo-

¹¹ Aiheesta laajasti kilpailuoikeuden näkökulmasta ks. Tom Björkroth – Tuomas Mylly – Jarkko Vuorinen, Alustatalous, kilpailuoikeus ja kilpailun taloustiede – hienosäätöä vai paradigmman muutos? Lakimies 3–4/2018, s. 311–342.

¹² Ibid., s. 314–315.

giikka perustuu arvioivan ja kriittisen keskustelun mahdollistavalle tiedon jakamiselle. Yksi ilmentymä tästä ovat tieteelliset seminaarit ja tieteelliset yhdistykset, joissa tiedon jakamiseen perustuvaa tieteellistä keskustelua pyritään käymään.

Kuten edellä on todettu, keskeinen tiedon lähde oikeustieteellisessä tutkimuksessa on oikeuskirjallisuus. Tutkijoiden kesken tapahtuu merkittävässä määrin myös oikeuskirjallisuutta koskevan tiedon jakamista. Tutkijoiden kirjahyllyt ovat haltijansa tutkimuksellisia sitoumuksia, tutkimuksellista uteliaisuutta, tutkimuskohteita ja tutkimustapaa ilmentäviä peilejä, joita silmäilemällä voi jo tehdä melko pitkälle meneviä päätelmiä kirjahyllyn haltijan tutkimuksen tyylistä ja sisällöstä. Vaikka kattava kirjallisuuskokoelma on oikeustieteen tutkijan työskentelyn välttämätön edellytys, yksittäisen tutkijan kokoelmiin ei luonnollisesti kuulu kaikkea oman tutkimuksenkaan kannalta relevanttia oikeuskirjallisuutta. Ja vaikka oikeustieteen tutkijat luonnollisesti pyrkivät aktiivisesti seuraamaan kotimaisen ja kansainvälisen oikeuskirjallisuuden kehitystä, on aina mahdollista, että jokin uusi artikkeli tai kirja on jäänyt oikeustieteen kenttää aktiivisestikin seuraavalta tutkijalta huomaamatta.

Tieteen avoimuus ja yhteisöllisyys sekä näihin liittyvät toimintamallit pyrkivät osaltaan turvaamaan tieteellisen tiedon mahdollisimman symmetrisen leviämisen. Yhtenä toimintamallina tässä ovat tutkijoiden käytänteet, joissa työhuoneiden kirjahyllyjä hyödynnetään laajemmin kuin vain yksin huoneen haltijan toimin. Onkin varsin yleistä, että tutkijat hyödyntävät toistensa kirjahyllyjä kirjoittaessaan. Tutkimuksen ollessa aktiivisessa kirjoitusvaiheessa huomaa varsin usein tarvitsevansa jotakin lähdettä, jota ei omasta kirjahyllystä tai kirjastosta löydy. Apu saattaa tällöin usein löytyä kollegan kirjahyllystä, jonka sisältö on usein kirjaa lainaavalle jo valmiiksi tuttu. Ei näet ole lainkaan tavatonta, että kollegan työhuoneeseen mentäessä ja keskustelua käytäessä samalla vilkuilee kollegan kirjakokoelmaa uusia mielenkiintoisia löydöksiä etsien. Teen näin usein itse ja huomaan myös usean työhuoneeseeni tulevan kollegan, opiskelijan ja jatko-opiskelijan näin tekevän. Joskus oikeustieteellisten tiedekuntien henkilökunnan sähköpostilistoille lähetetään myös viestejä, jossa tiedustellaan, onko jollakin hyllyssään tiettyä kirjaa. Tällaiset viestitkin ovat osoitus tieteellisen toiminnan avoimuudesta ja yhteisöllisyydestä.

Itselleni etenkin väitöskirjani¹³ kirjoitusprosessin aikana, mutta myös myöhemmin professori Kimmo Nuotion kirjahylly muodostui tärkeäksi sivukirjastoksi oman kirjahyllyni ohella ja on ollut sitä myös väitöskirjan kirjoittamisen jälkeen. Kimmon kirjahyllyssä oli ja edelleen on kunnioitusta herättävä kokoelma kotimaista ja ulkomaista rikosoikeudellista kirjallisuutta, oikeusteoriaa ja oikeusfilosofiaa samoin kuin laajemmin filosofisia ja yhteiskuntateoreettisia teoksia. Tutkimuksellisten keskustelujen lomassa tämän kirjahyllyn silmäily oli väitöskirjantekijälle nautinto ja on sitä edelleenkin. Kirjahyllyjen jakaminen toimi

¹³ Sakari Melander, *Kriminalisointiteoria – rangaistavaksi säätämisen oikeudelliset rajoitukset*. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2008.

myös toisin päin, myös oma kirjakokoelmani oli – ja on luonnollisesti edelleen – Kimmon hyödynnettävissä – ja luonnollisesti myös muut ovat voineet ja voivat sitä hyödyntää. Toivoakseni tämänkaltainen häikäilemätön toisen kirjajhylyjen vilkuileminen ja avoin suhde omaan ja kollegan kirjajhylyyn jatkuu vielä tulevienkin tutkijasukupolvien toiminnassa – vaikka lähteet ovat siirtyneet yhä enemmän sähköiseen muotoon.

4. Rikosoikeustutkijan kirjajhylyn sisällöstä

Pyrin seuraavassa valottamaan oman oikeuskirjallisuutta koskevan kokoelmani ”luonnetta” ja sisältöä. En anna kokoelmastani kattavaa yleiskuvaakaan vaan tarkastelen sitä pikemmin yksittäisten havaintojen kautta. Kuten edellä on todettu, oikeuskirjallisuutta koskeva kokoelmani on muotoutunut ennen muuta tutkimustoimintani painopisteiden kautta, mutta myös laajemmalla kiinnostuksella oikeustieteeseen on ollut sen muotoutumisessa sijansa. Tämän lisäksi kirjajhylyni sisältää lukuisia sukutaustastani seuranneita kirjoja.

Rikosoikeus on oikeudenalana monitieteinen ja se sallii monia tutkimuksellisia näkökulmia, mikä heijastuu oletettavasti varsin monen rikosoikeustutkijan kirjajhylyn sisällöön. Itselläni rikosoikeutta koskeva tutkimuksellinen näkökulma on korostanut rikosoikeuden valtiosääntöoikeudellisia rajoja ja kytköksiä, eurooppaoikeutta sekä teoreettista näkökulmaa. Tämä näkyy ensinnäkin siinä, että rikosoikeudellisen kirjallisuuden ohella kirjajhylyyni sisältyy niin yleistä valtiosääntöoikeutta, perus- ja ihmisoikeuksia, EU-oikeutta, EU-rikosoikeutta, Euroopan ihmisoikeussopimusta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä koskevaa kirjallisuutta samoin kuin oikeusteoreettista ja oikeusfilosofista kirjallisuutta. Opiskeluaikana luin melko paljon myös rikoshistoriaa käsitteleviä teoksia, joten niilläkin on sijansa kirjajhylyssäni. Edellä todettu on johtanut siihen, että kirjajhylyni ei ole erityisen systemaattinen tai johdonmukainen kokonaisuus tiettyä aihealuetta käsitteleviä kirjoja vaan kokoelmasta löytyy monenlaista aihealueeltaan, tyylistään ja iältään erilaista kirjallisuutta.

Maantieteellisesti kirjajhylyni jakautuu kolmeen paikkaan. Keskeisimmän osan muodostaa Porthanian työhuoneeni kirjakokoelma. Työhuoneeni kirjajhylyssä on suurin osa niistä kirjoista, jotka ovat aktiivisimmassa käytössä tutkimustyössäni. Näihin kuuluu ennen muuta rikosoikeudellista, prosessioikeudellista, EU-oikeudellista ja valtiosääntöoikeudellista kirjallisuutta. Toiseksi myös kotimme kirjajhylyssä on merkittävässä määrin oikeustieteellistä kirjallisuutta. Kotihylyssä on osa sellaisista kirjoista, jotka ovat aktiivisessa tutkimuskäytössä. Välillä käykin niin, että Porthanian työhuoneella huomaa tarvitsevansa kirjaa, joka onkin kodin kirjajhylyssä, tai päinvastoin. Tästä aiheutuu tutkimustyölle ajoittain harmillisia, tosin vain muutaman tunnin hidastuksia. Tästä huolimatta olen pitänyt välttämättömänä sitä, että niin työpaikalla kuin kotona on sellaista oikeuskirjallisuutta, jota ak-

tiivisessä tutkimustyössä tarvitsee. Tietyistä oman alan perusteoksista, kuten Oikeuden perusteokset -sarjaan kuuluvasta Rikosoikeus-teoksesta taikka tietyistä muista rikosoikeuden alan perusesityksistä, minulla on kappale sekä työhuoneeni että kotini kirjahyllyssä. Maantieteellisesti kolmas paikka, jossa minulla on merkittävässä määrin oikeuskirjallisuutta, on kesäasuntomme. Sinne on sijoitettu vanhempaa oikeuskirjallisuutta, oikeudellisten aikakauskirjojen vuosikertoja, korkeimman oikeuden vuosikirjoja sekä joitakin kaksoiskappaleita.

Oikeuskirjallisuutta koskevaa kokoelmaani ei ole järjestetty systemaattisesti. Alun perin järjestin kirjat Porthanian työhuoneessani kirjoittajan nimen mukaan aakkosjärjestykseen, mutta epäjärjestelmällisyyteni johti pian siihen, että aakkosellinen järjestys hiljalleen hämärtyi ja lopulta muuttui pitkälti satunnaisjärjestykseen perustuvaksi. Tällä hetkellä kirjat on osin järjestetty kustantajan mukaan (esim. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen A-sarjan kirjat ovat omassa kohdassaan kirjahyllyä, rikosoikeuden perusteokset omassaan ja tietyt EU-oikeutta koskevat kirjat omassaan), mutta tästä huolimatta kirjahyllyn järjestys on satunnainen – voidaan siis puhua pikemmin kirjahyllyni epäjärjestyksestä kuin järjestyksestä. Tästä aiheutuu välillä tutkimuksen viivästymistä tiettyä kirjaa kirjahyllystä etsiessä.

Oikeuskirjallisuutta koskeva kokoelmani on muotoutunut enemmälti omien kirjahan- kintojen perusteella. Aloin opiskeluaikana systemaattisesti ostaa oikeuskirjallisuutta, osin tenttikirjallisuutta, mutta ennen muuta tutkimuksellista kirjallisuutta, josta koin olevan hyötyä tutkielman kirjoittamista ajatellen. Tällöin hankin kirjahyllyyni muun muassa Tapio Lappi-Seppälän, Ari-Matti Nuutilan ja Kimmo Nuotion väitöskirjat samoin kuin Akateemisen Kirjakaupan alennuslaatikosta löytämäni Helena Striwingin kirjan *Djur som brottsoffer* (Bokförlaget Nya Doxa 1998). Jälkimmäistä kirjaa en tosin ole juuri – ainakaan toistaiseksi – käyttänyt. Tällöin hankin myös antikvariaateista ja kirjakaupoista useita rikoshistoriaa käsitteleviä kirjoja sekä oikeusteoreettista kirjallisuutta.

Tällä hetkellä työhuoneeni kirjahyllyssä on kattava kokoelma oikeustieteellistä kirjalli- suutta, jossa pääpaino on edellä todetun mukaisesti rikosoikeudellisessa, valtiosääntö- oikeudellisessa – ennen muuta perus- ja ihmisoikeuksia tarkastelevassa –, eurooppaoikeu- dellisessa ja oikeusteoreettisessa kirjallisuudessa. Oikeusteoreettisen kirjallisuuden lisäksi työhuoneeni kirjahyllyssä on myös yleistä filosofista kirjallisuutta, johon perehtymisellä on ollut keskeinen sijansa ennen muuta tutkijanurani alkuvaiheissa. Kuriositeettina mainitta- koon, että kirjahyllyssäni on lukuisia Martha C. Nussbaumin teoksia. Ostin 27. päivänä elokuuta 2004¹⁴ European Society of Criminologyn Vrije Universiteit Amsterdamin tiloissa järjestetyn kongressin yhteydessä – muistaakseni Vrije Universiteit Amsterdamin silloises- ta kirjakaupasta – Martha C. Nussbaumin *Hiding From Humanity* -teoksen¹⁵, jonka luin

¹⁴ Tarkka päivä on tiedossa, koska minulla on tapana kirjata ostamani kirjan ensimmäiselle sivulle tieto siitä, milloin ja mistä kirja on ostettu, tai päivä, jolloin kirja on saapunut minulle postilähetyksenä.

¹⁵ Martha C. Nussbaum, *Hiding from Humanity. Disgust, Shame, and the Law*. Princeton University Press 2004.

kongressin aikana Nussbaumin ajatteluun ja kirjoitustyyliin viehtyen. Tämän jälkeen olen pyrkinyt ostamaan kaiken Nussbaumin tuotannon.

Olen myös pyrkinyt ostamaan kaiken mahdollisen kotimaisen rikosoikeudellisen kirjallisuuden kirjahyllyihini. Tässä merkittävässä roolissa ovat olleet Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kirja-alennusmyynnit, joista olen saanut ostettua lukuisia iäkkäämpiä rikosoikeudellisia teoksia. Tiettyjen kirjojen saaminen omaan kirjakokoelmaan on ollut melko haasteellista. Ari-Matti Nuutila julkaisi vuonna 1995 Rikosoikeuden ABC-kirjan¹⁶, joka toimi tavallaan esiversiona Nuutilan vuonna 1997 julkaisemalle Rikoslain yleinen osa -kirjalle¹⁷, joka oli ensimmäinen suomenkielinen rikosoikeuden yleisten oppien yleisesitys Brynolf Honkasalon klassikkoasemaan nousseiden rikosoikeuden yleisesitysten jälkeen. Helsingin yliopiston kirjastoista rikosoikeuden ABC-kirjaa löytyy jokunen kappale, mutta rikosoikeuden tutkijan kirjahyllyn kannalta se ei ole tyydyttävä vaihtoehto, vaan kirjan tulee sijaita omassa kirjahyllyssä. Kirjan ostaminen ei ole tietääkseni pitkään aikaan ollut mahdollista eikä sitä ole ollut muutenkaan jaettavana. Lopulta sain kirjasta oman kappaleen Helsingin yliopiston itsenäistä oikeustieteellisen tiedekunnan kirjastoa lakkautettaessa ja Kaisa-talossa sijaitsevaa Helsingin yliopiston pääkirjastoa luotaessa, kun oikeustieteellisen tiedekunnan kirjaston kokoelmista poistettiin kirjoja. Kirja on parhaat päivänsä nähnyt ja sisältää lukuisia erilaisia ja erivärisiä alleviivauksia, mutta kirjan sisältöön se ei vaikuta.

Suomalainen Lakimiesyhdistys on julkaissut kirjasarjan Rikosoikeudellisia kirjoitelmia, joka kattaa osat I–VIII. Näistä osat VII ja VIII ovat tosin nimellä Rikosoikeudellisia kirjoituksia. Kirjasarja sai alkunsa Helsingin yliopiston lainopillisen tiedekunnan rikosoikeudellisesta seminaarista, joka perustettiin tiedekuntaan vuonna 1945 tarkoituksena herättää opiskelijoissa laajempaa ja syvempää harrastuneisuutta rikosoikeudellisten kysymysten tutkimista ja käsittelyä kohtaan.¹⁸ Rikosoikeustutkijan kirjahylly ei ole täydellinen, jos mainittu kirjasarja ei löydy hyllystä kokonaisuudessaan. Joidenkin Rikosoikeudellisia kirjoitelmia -sarjan niteiden hankkiminen ei kuitenkaan ollut 2000-luvulla kirjahyllyä täydennettäessä helpoin mahdollinen tehtävä. Etenkin kirjasarjan alkupään teoksia ei enää ollut ostettavissa. Olen kuitenkin onnistunut hankkimaan myös kirjasarjan ensimmäiset niteet Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen varastoista, joissa niitä oli vielä jokunen kappale 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä säilyttävänä.

Summittainen arvioni on, että yli puolet oikeuskirjallisuutta koskevasta kokoelmastani muodostuu englanninkielisistä kirjoista – jos kotimaisia oikeustieteellisiä aikakauskirjoja

¹⁶ Ari-Matti Nuutila, Rikosoikeuden ABC-kirja. Turku 1995.

¹⁷ Ari-Matti Nuutila, Rikoslain yleinen osa. Lakimiesliiton kustannus 1997.

¹⁸ Bruno A. Salmiala, Helsingin yliopiston lainopillisen tiedekunnan rikosoikeudellinen seminaari. Ajatuksia professori Brynolf Honkasalon täyttäessä 60 vuotta. Teoksessa Rikosoikeudellisia kirjoitelmia. Brynolf Honkasalolle 1.4.1949 omistettu. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1949, s. 9–15, 12.

ei lasketa mukaan. Tämä tietysti kertoo jotakin tämänhetkisestä oikeustieteellisestä tutkimuksesta, jossa englanninkielisten tutkimusartikkelien julkaiseminen alkaa olla tutkimustoiminnan tulosten jakamisen pääasiallinen muoto. Tällöin myös lähdeaineiston on luonnollisesti oltava pitkälti kansainvälistä ja useimmiten englanninkielistä. Seuraavaksi suurin osa kirjahyllyni sisältöä on suomenkielistä. Suomenkielisestä oikeuskirjallisuudesta suurimman osan muodostavat Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen A-sarjassa julkaistut teokset, jotka on ollut yhtenäisen ulkoasunsa vuoksi helppo järjestää omaksi osiokseen työhuoneeni kirjahyllyssä. Olen tutkimustyössäni hyödyntänyt ja hyödynnän edelleen myös pohjoismaista ja saksalaista lähdeaineistoa ja hyllystäni löytyy oikeustieteellistä kirjallisuutta myös pohjoismaisilla kielillä ja saksaksi.

Oikeuskirjallisuutta koskeva kokoelmani on muotoutunut osin myös sukutaustani vuoksi. Isoisäni Ilmari Melander väitteli oikeustieteen tohtoriksi vuonna 1939 lapsioikeuden alaan kuuluvalla tutkimuksella Lapsen huollosta.¹⁹ Hän kuitenkin vaihtoi yliopiston virkatilanteen ja odotettavissa olevien professuurien vuoksi alaa maa- ja vesioikeuteen ja ryhtyi kirjoittamaan siihen liittyvistä teemoista.²⁰ Isoisäni oikeustieteellisen tutkimustoiminnan vuoksi oikeuskirjallisuutta koskevaan kokoelmaani kuuluu varsin mittava perhe- ja jäämistöoikeutta, etenkin lapsioikeutta, ja maa- ja vesioikeutta koskeva osio. Toisaalta hänen oikeuskirjallisuuskokoelmansa on sisältänyt varsin kattavasti niteitä eri oikeudenaloilta, mikä lienee ollut tavallista 1900-luvulla, kun oikeuskirjallisuutta oli vähemmän ja tutkijoiden erikoistuminen ei välttämättä ollut niin selvästi havaittavissa kuin nykyisin. Kirjahyllyyni kuuluu isoisäni kokoelmien kautta huomattava määrä 1900-luvulla julkaistua kotimaista ja myös pohjoismaista kirjallisuutta yksityisoikeudessa, maa- ja vesioikeudessa, perhe- ja jäämistöoikeudessa, rikosoikeudessa, prosessioikeudessa, mutta myös julkisoikeudessa ja vero-oikeudessa. Tuonaikaista kansainvälisoikeudellistakin kirjallisuutta hyllystäni löytyy, esimerkiksi Rafael Erichin saksankielinen väitöskirja vuodelta 1907.²¹

Mielenkiintoista oikeustieteen tutkijan näkökulmasta on, että isoisäni kokoelmiin on sisältynyt useita kotimaisia oikeustieteellisiä väitöskirjoja, joita koskeviin viitteisiin ei enää välttämättä erityisen usein törmää – joihinkin näihin väitöstutkimuksiin toki edelleen viitataan. Tällaisia ovat muiden ohessa Knut Lagusin väitöskirja vuodelta 1856²², Karl Will-

¹⁹ Ilmari Melander, Lapsen huollosta: yksityisoikeudellinen tutkimus I. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1939. – Tutkimus kuuluu niiden oikeustieteellisten tutkimusten sarjaan, joiden nimi vahvasti indikoi tutkimuksen toisen osan julkaisemista mutta joista toisen osan julkaisu lienee tapahtunut korkeintaan pöytälaatikkoon. On tosin todettava, että isoisäni julkaisi 1940-luvulla kolme muuta lapsi- ja avioliitto-oikeutta käsitellyttä kirjaa. Ks. Ilmari Melander, Avioeron ja puolisoiden välien rikkoutumisesta johtuneen erillään-asumisen vaikutuksesta lapsen huoltoon. Vammala 1940; Ilmari Melander, Om utomåktenskapliga barns rättsliga ställning. Helsingfors 1948; ja Ilmari Melander, Asumusero. WSOY 1949.

²⁰ Ks. tarkemmin Markku Tyynilä, Ilmari Melander (1904–1987). Kirjoitus Kansallisbiografiassa (<https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/2042>, sivulla käyty 16.5.2019).

²¹ Rafael Erich, Über Allianzen und Allianzverhältnisse nach heutigem Völkerrecht. Akademische Abhandlung. Helsingfors 1907.

²² Knut Ferdinand Lagus, Om återfall i brott. Akademisk afhandling. Helsingfors 1856.

grenin vuonna 1891 julkaistu väitöskirja²³, Wilhelm Chydeniuksen niin ikään vuonna 1891 julkaistu väitöskirja²⁴ ja Axel Charpentierin vuonna 1896 julkaistu väitöskirja²⁵.

Isoisäni kokoelmien kautta kirjajhylyssäni on paljon etenkin 1900-luvun pohjoismaista lapsioikeutta samoin kuin maa- ja vesioikeutta ja muitakin aloja käsitteleviä teoksia melko huomattava määrä. Esimerkkeinä mainittakoon norjalaisen G. Hallagerin vuonna 1895 julkaistu teos *Om Personnavne efter Norsk og fremmed ret* (Kristiania 1895) ja E.J. Schützin vuonna 1890 julkaistu teos *Om skifte af jord i Sverige* (Stockholm 1890). Kirjajhylyni vanhimpiin oikeuskirjallisuuteen luettaviin teoksiin kuuluvat David Nehrmanin perintökaarta (*ärfdabalken*) ja naimakaarta (*giftermålsbalken*) koskevat luennot, joista ensimmäinen on vuodelta 1752²⁶ ja jälkimmäinen vuodelta 1747²⁷. Kirjoissa on leima ”Lindstedts antikvariska bokhandel, Helsingfors”, josta kirjat lienee hankittu. Uskoakseni etenkään pohjoismaisia vähemmän tunnettuja teoksia, joita kirjakokoelmiini kuuluu, ei löydy liiemmästi muualta Suomesta. Erityisen aktiivisessa käytössä tämä oikeuskirjallisuuskokoelmani osa ei ole, mutta siitä luopuminen ei tule kysymykseen. Kirjajhylystäni löytyy myös isoisäni kokoelmista sinne siirtyneitä mielenkiintoisia kuriositeetteja. Esimerkkinä voidaan mainita vuonna 1885 julkaistu lyhyt saksalainen tutkielma *Commenda-instituutiosta islamilaisessa oikeudessa*.²⁸

Isoisäni kirjastosta kirjakokoelmaani ovat siirtyneet myös Oikeus-lehteä lukuun ottamatta kotimaisten oikeudellisten aikakauskirjojen täydelliset vuosikerrat niiden ilmestymisen alusta lukien. Tämä kokoelma vie merkittävän osan kesäasuntomme yläkerran hyllymetreistä, joskin suuri osa tätä kokoelmaa sijaitsee myös Porthanian työhuoneellani. Sittemmin kokoelma on täydentynyt isäni oikeudellisilla aikakauskirjoilla ja luonnollisesti omien aikakauskirjatilausten kautta. Aloin tilata oikeudellisia aikakauskirjoja perustutkinto-opiskelijana. Tällöin aloin tilata myös Oikeus-lehteä, ja sain täydennettyä Oikeus-lehden kokoelmani täydelliseksi professori Erkki Havansin siirtyessä eläkkeelle, jolloin hän jakoi osan Porthanian työhuoneessaan olleesta kirjallisuudesta Porthaniassa työskenteleville kollegoilleen. Havansi ilmoitti tiedekunnan väelle sähköpostitse, mitä oikeuskirjallisuutta hän oli antamassa pois ja tähän kuului Oikeus-lehden täydellinen vuosikertakokoelma ensimmäisestä numerosta alkaen. Ilmoitin Havansille ottavani kokoelman mielelläni vastaan ja nyt säilytän sitä Porthanian työhuoneellani.

²³ Karl Willgren, *Om rätt att idka gårdfarihandel enligt Finsk förvaltningsrätt*. Akademisk afhandling. Helsingfors 1891.

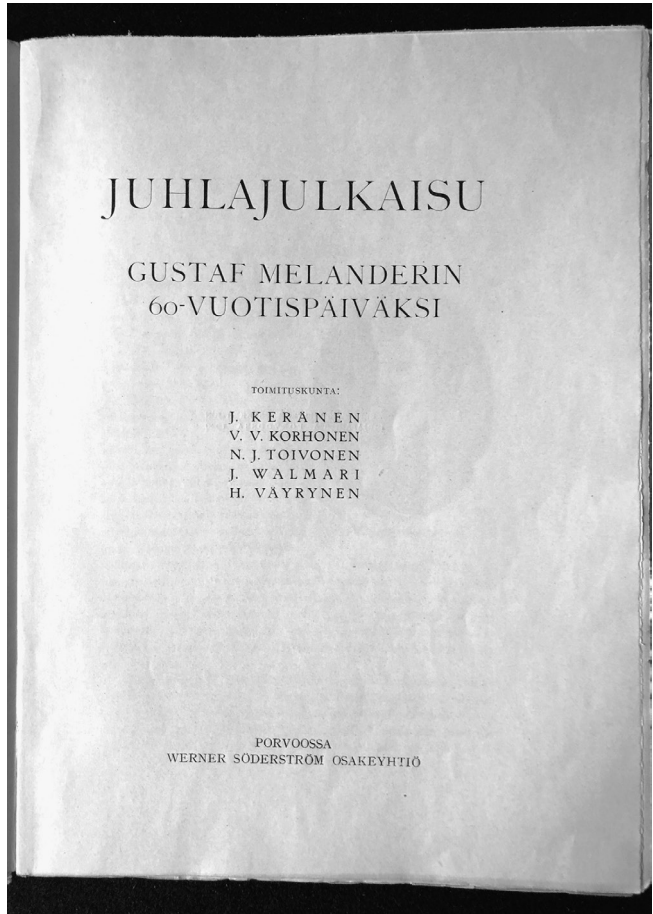
²⁴ Wilhelm Chydenius, *Läran om leveransafålet enligt finsk rätt*. Helsingfors 1891.

²⁵ Axel Charpentier, *Om sytning*. Akademisk afhandling. Helsingfors 1896.

²⁶ *Föreläsningar öfver ärvda-balken hållne vid Konlg. Academien i Lund af David Nehrman*. Stockholm och Uppsala hos Gottfried Kiesewetter 1752.

²⁷ *Föreläsningar öfver giftermåls balken hållne vid Konlg. Academien i Lund af David Nehrman*. Stockholm och Uppsala hos Gottfried Kiesewetter 1747.

²⁸ Josef Kohler, *Die Commenda im Islamitischen Rechte*. Ein Beitrag zur Geschichte des Handelsrechts. Würzburg 1885.

Isoisäni, Ilmatieteen laitoksen johtajana toimineen professori Gustaf Melanderin tieteellisestä kirjahyllystä omaan kirjahyllyyni on kulkeutunut vain hänen juhlakirjansa.

Isoisäni oikeuskirjallisuutta koskevaan kokoelmaan kuului myös huomattava määrä Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa työskennelleiden professorien tutkimuksia, joita professoreilla oli tapana jakaa toisilleen omistuskirjoituksineen. Nämä teokset ovat tällä hetkellä osa omaa oikeuskirjallisuutta koskevaa kokoelmaani. Omistuskirjoituksella varustettuihin teoksiin kuuluu muun muassa useita Brynolf Honkasalon teoksia sekä Otto Brusiinin *Über die Objektivität der Rechtsprechung* (Helsinki 1949) ja *Zum Ehescheidungsproblem* (Hyvinkää 1959). Oman lisänsä kirjahyllyyni on tuonut isoisäni toiminta WSOY:n hallintoneuvoston puheenjohtajana vuosina 1951–1972. Tuona aikana hän käsittääkseni sai kaikki WSOY:n julkaisemat kirjat ja osa kirjoista sisältää myös kirjoittajan laatiman omistuskirjoituksen. Itselleni näistä tärkeimpiin – joskin oikeuskirjallisuuden ulkopuolelta – kuuluu Väinö Linnan Tuntematon sotilas kirjoittajan isoisälleni osoittamalla omistuskirjoituksella varustettuna.

Oman leimansa oikeuskirjallisuuskokoelmalleni luovat isäni Lauri Melanderin kirjat. Isäni työskenteli lähes koko työuransa tuomioistuinlaitoksen palveluksessa, viimeksi Helsingin hovioikeuden presidenttinä vuosina 2004–2009, josta virasta hän eläköityi. Isäni oikeuskirjallisuutta koskevaan kokoelmaan kuuluu merkittävässä määrin yksityisoikeudellista ja prosessioikeudellista kirjallisuutta. Isäni toimi uransa aikana myös lainvalmistelutehtävissä oikeusministeriössä ja erinäisissä etenkin tuomioistuinlaitokselle suunnatuissa koulutustehtävissä, minkä vuoksi etenkin alioikeusuudistusta ja rikosprosessiuudistusta koskevaa lainvalmisteluaineistoa on hyllyssäni melko paljon. Isäni totesi 5.9.2008 järjestetyssä väitöskaronkassani, että tuomarit ovat oikeuskirjallisuuden suurkuluttajia. Näin epäilemättä onkin²⁹, koska oma kirjahyllyni on täydentynyt huomattavasti myös isäni tekemistä kirjahankinnoista.

5. Lopuksi

Olen tässä kirjoituksessa pyrkinyt pistemäisesti tarkastelemaan oikeuskirjallisuuden merkitystä osana oikeustieteellisen ajattelun ja oikeudellisen argumentaation kehittymistä, tutkijoiden toteuttamaa luonnollista yhteistyötä oikeuskirjallisuuden ja sitä kautta tieteellisen tiedon jakamisessa sekä valottanut – myös pistemäisesti – oman melko laajan oikeuskirjallisuutta koskevan kokoelmani sisältöä. Lopuksi todettakoon, että oikeuskirjallisuutta koskeva kokoelmani ei tule olemaan koskaan valmis, vaan se tulee täydentymään niin pitkään kuin se voi täydentyä. Opiskeluajoista lähtien olen suhtautunut oikeuteen ja oikeudelliseen tietoon uteliaisuudella, mikä on heijastunut myös oikeuskirjallisuuskokoelmani sisältöön. Oikeuskirjallisuus ja sen laaja-alainen hyödyntäminen on avain tutkimuksellisiin oivalluksiin, jotka tuovat oikeustieteen tutkijan työhön mielekkäintä sisältöä.

---

²⁹ Oikeuskirjallisuudessa tosin ajoin kritisoidaan sitä, että suomalaisissa tuomioistuinratkaisussa ei sanottavasti viitata oikeuskirjallisuuteen. Ks. etenkin Jyrki Virolainen, Oikeuskirjallisuus oikeuslähteenä ja tuomion perusteissa. Lakimies 1/2012, s. 3–32.